СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 14. — Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 17. січня, 1923.

VOL. XXXI. — No. 14. — Jersey City, N. J., Wednesday, January 17, 1923. — THREE CENTS

ВЖЕ СКОРО КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Подбайте в найблизших днях, щоби кожда з Ваших громад була достойно заступлена у загальній збірці на Фонд Негайної Допомоги!

ЛЕҐІСЛЯТУРА СТЕЙТУ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

БОСТОН, Месечузетс, 15. січня. — Палата послів стейтової леґіслятури приняла нині резолюцію, заявляючу, що потайні організації в роді Ку-Клакс-Клена грозять цілости держави, небезпечні для свободи думки та слова та прав, признаних яко приналежні кождому чоловікови.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

БЕСТРОП, Луизіяна, 15. січня. — Нинішні переслухання перед судом в справі убийства Деннелса та Роджерса членами Ку-Клакс-Клена зазначилися передовсім зізнаннями двох членів сеї орґанізації, котрі хотіли доказати судови, що їх провідник Скипвит не брав участи в убийчім нападі.

При тім, однак, свідки виговорили дуже важні факти, які добре показують, як ся потайна організація прибирала в свої руки державну владу.

БОРОТЬБА В КОНҐРЕСІ ЗА ПРОВІД ПАЛАТОЮ ПОСЛІВ

ВАШИНҐТОН, 15. січня. — Межи членами палати послів ведеться тепер важка боротьба за те, хто має вести палату послів в слідуючім конґресі.

Так званий поступовий бльок, котрого справдішним провідником є сенатор Ла Фолет, висуває кандидатуру илинойського конґресмена Ґрейгема, і сей має поважні шанси побіди з огляду на слабість консервативного крила републиканців.

СПРАВА ФАРМЕРСТВА ПЕРЕД КОРАБЕЛЬНОЮ ДОПОМОГОЮ

ВАШИНҐТОН, 15. січня. — Сенат взяв нині під розвагу проект закона Кепера про допомогу фармерам, після котрого малобся продовжити діяльність так званої „военної фінансової корпорації".

В той спосіб усунено на задний плян проект допомоги корабельним підприємствам, як сього бажав уряд Гардинґа.

РАПОРТ ВУГЛЕВОЇ КОМІСІЇ ПРО ВИНУ ЗА ВУГЛЕВІ КЛОПОТИ

ВАШІНҐТОН, 15. січня. — Вуглева Комісія Злучених Держав видала вже свій рапорт про положенє вуглевого промислу в Злучених Державах, який вона думає предложити президентови Гардинґови.

Після звіту Комісії головну вину за вуглеві клопоти Америки треба зложити на неоплачуючіся майни. Инчими словами, копальні, в котрих добуванне вугля коштує богато, є винуваті за те, що вугля дороге та що межи робітниками та підприємцями приходить часто до непорозумінь.

БРАЙЕН ЗНОВ ВИСУВАЄТЬСЯ НАПЕРЕД

ВАШИНҐТОН, 15. січня. — Демократи зовсім не криються з тим, що на їх погляд найсильнійшим демократичним політичним провідником в 1924. році буде Вілієм Дженингс Брайен, котрий вже був кандидатом на президента Злучених Держав і котрий служив секретарем стейту в кабінеті Вилсона.

ТЕЛЕФОНІЧНА РОЗМОВА МЕЖИ АМЕРИКОЮ ТА ЕВРОПОЮ

НЮ ЙОРК, 14. січня. — Нині в ночи урядники Американської Телеґрафічної і Телефонічної Компанії говорили телефоном з людьми в місті Савтгейт в Анґлії.

На другім кінці дрота був Ґ. Марконі, винаходчик бездротного телеграфу, та анґлійські урядники підприємства. Чули вони слова Американців, що до них говорили понад 3 тисячі миль, так виразно, що могли навіть пізнати голос кождого знакомого без його представлення себе.

ПРОГИБІЦІЯ ДЕМОРАЛІЗУЄ ДІТИ

НОРТ ТЕРИТАВН, Ню Йорк, 15. січня. — Поліція арештувала тут Марію Бебич, 38-літну матір шестеро дітий, за те, що вона держала в каті гораліню та вживала своїх дітий для її обходження.

Найстарша дитина, хлопець, має 12 літ. По ньому йдуть діти, що мають одно за другим: 10, 7, 5, 4, та 2 роки. Всі вони щось помагали коло горальні, на якій мати варила горівку з кукурузи. Діти були одіті в дрантя, а одна дитина мала на собі лишень сорочину та папір, обвязаний немовби фартух. Батько родини заробляє добре, і мігби й без муншайну удержувати діти.

На слід горальні попала поліція зовсім припадково. Найстарший хлопець, забавляючися санками, спустився з гори та влетів під авто. На місце випадку зявився полісмен, а побачивши, що хлопчині нічого не сталося, відвів його домів. Тут він і побачив всю фабрику, при котрій були заняті всі діти. Поліція поставила зараз матір перед суд за невідповідну опіку над дітьми та за переступлене прогибіційного закона.

РЕЗОЛЮЦІЯ ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ПРОГИБІЦІЇ В НЮЙОРСЬКІЙ ЛЕҐІСЛЯТУРІ

ОЛБЕНІ, Ню Йорк, 15. січня. — Сенатор Вокер та асемблімен Донеґю, демократичні провідники в стейтовій леґіслятурі нюйорського стейту, в якій просять американський конґрес ухвалити обмеження прогибіційного закона.

ХОЧУТЬ ПУСТИТИ 25,000 ВІРМЕНСЬКИХ СИРОТ

ВАШІНҐТОН, 13. січня. — Іміґраційний комітет палати послів приняв прихильно проект поправки до іміґраційного закона, щоби до Злучених Держав допустити сейчас 25.000 вірменських дітий, що втекли перед Турками з Малої Азії.

АМЕРИКА ДУМАЄ КУПИТИ ЛІС БЕЛО У ФРАНЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 13. січня. — Спеціяльне товариство почало рух за закупном ліса Біло у Франції Америкою.

Ліс відомий з боїв американських жовнірів проти німецької армії.

СТРАШНА БУРЯ НА ОКЕАНІ

БОСТОН, 14. січня. — З повного океану прийшли бездротним телеграфом заклики о ратунок від двох кораблів, загрожених страшною бурею: від парохода „Либерті" та анґлійського вітрильного корабля „Дорина".

„Дорин" боровся з бурею через цілі дві неділі. Кораблеви „Либерті" через продовженє подорожі наслідком бурі не стало вугля.

СМЕРТЬ 4 ЛЮДИЙ В ЛІТАКУ

Підчас лету з Кі Вест, Флорида, до Гавани на Кубі, зіпсувся пасажирський літак, „Колумб", що курсує постійно межи сими містами. В літаку була тоді попри керманича та його механіка ще ціла родина цукровопо міліонера з Бостону Аткинса, зложена нього, його жени, двоє дітий, двох послугачок для дітий та гостя. Літак зіпсувся так нагло, що літак стрілою впав в море. Батько родини та його двоє дітий потонуло сейчас. Гувернатка для дітий трималася якийсь час дротів літака, але пустила їх, коли до літака наплилвала ратункова лодка. Решта пасажирів та летуни вратовані.

ЖІНКА „БУТЛЕҐЕРОМ"

Вашінґтонська поліція арештувала в богацькій дільниці панію Гарисон, властительку кількох склепів, та її сина за те, що вони вели на велику торговлю алькоголічними напитками.

Підчас ревізії дому поліція старалася дістати в свої руки нотес зі списом імен визначних Вашінґтонців, котрим арештовані доставляли алькоголю, але син, котрий є студентом в місцевій колеґії, схопив нотес та знищив його, заким полісмени вспіли його відобрати.

ЗА ПОПРАВОЮ ЇДИ

Нюйорський уряд здоровля рішив почати кампанію за поправою цілого ряду средств поживи. Межи инчим уряд постановив переслідувати всі ресторанти, що будуть додавати фарбу до „паїв", щоби надавати їм кольору свіжости, або будуть подавати поживу, в котрій будуть „штучні яйця", себто фабрикати, що надають поживі смак природних яєць. Уряд здоровля звертає також увагу, що ковбаски, знані під прізвищем „горячих псів" (гат доґз) також мусять бути немало поправлені, щоби їх назвати справді надаючимися до їди.

БІБЛІЯ В ДАРУНКУ ДЛЯ КОРАБЛІВ

З огляду на те, що недавно показалося, що не всі кораблі мають на своїх покладах біблію, нюйорське біблійне товариство вислала до всіх кораблів в дарунку один примірник біблії. Чотириста кораблів, що належуть до федеральної корабельної ради, вже дістали дарунок.

КОШТИ ОСВІТЛЕННЯ

Рада „національної промислової конференції обчисляє, кошти освітлення в минувшім році спали о 5 процент в порівнанню з попереднім роком. Однак вживачі ґазу платять на загал 47 процент більше за ґаз, як вони платили в 1914 році.

ЦІКАВА ЛЕТНИЧА МАШИНА

На військових полях коло міста Дейтону, Огайо, пробовано нову летничу машину „гелікоптер", котра підноситься прямовісно в гору і так само прямовісно опускається.

Проби випали удачно, бо машина літала у воздусі понад мінуту. Винаходчиком має бути Москаль Де Ботезат.

КРЕДИТИ ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

„Руська Нива" з Ужгороду доносить, що 14-го падолиста м. р. ухвалив чеськословацький сойм у Празі 100 міліонів корон кредиту (позички) для безробітних репулики. Є це найбільший кредит за всі роки. В 1921. р. видано було на цю ціль 66½ міліонів, у 1920. р. 95 міліонів, у 1921. р. 76 міліонів, в 1922. р. 76 міліонів, а на 1923 рік ухвалено вже 100 міліонів корон. Відповідна частина з цих фондів призначена для безробітних Українців Підкарпатської Руси.

БУРЯ ВБИЛА МОРЯКА

Величезна филя моря вдарила Джеймса Дженета, моряка на корабли „Толоа", так сильно до покладу, що забила його на місци. Другому морякови удар зломав ногу й руку.

УКРАЇНСЬКИЙ ОРГАН В ЧЕСЬКІЙ МОВІ

В Горaждовицях (Гораздовіце) в Чехо-Словаччині почав недавно виходити тижневик п. н. „Глас утласованего Слована", присвячений українській справі. Начальним редактором є д. Богдан Ґрейнюк. Перед нами перше число сеї часописи, якої зміст представляється доволі поважно й симпатично. Побіч вступного слова до читачів і тепло написаної вступної статті про долю українства під теперішню хвилю у Сх. Галичині, подибуємо згадку про смерть Мельничука й Шереметп, а далі короткий огляд чеських пресових голосів про українську справу. Обидва наші поклики до культурного світа в справі насильств у Східній Галичині є дальшим змістом сього орґану. Цікава також коротка статейка про малярство й малярів на Україні. В цілости годиться сказати, що поява такого орґану в Чехо-Словаччині се явище дуже відрадне й можна редакції тільки побажати що найкрасших успіхів у її тяжкій праці на чужині. Адреса: „Hlas utlacovaneho Slovana", Horazdovice, Loretska ul. 234. C. S. R.

ЩО УКРАЇНЦІ ТЕРПЛЯТЬ В ГАЛИЧИНІ!

В місті Болехові учителює в народній школі польська учителька, Женчаківна, яка навчаннє дітий проводить в той спосіб, що підчас лекції випитує дітий, хто якої національности. На відповідь: української — учителька обдаровує їх побоями різкою. Таке сталося з учеником Романом Ґібайлом. Раз дістав за се, що відповів, що він національности української, а другий раз, коли на запит, як називається, відповів: Роман.

ВИДАЛЮВАННЯ РОСІЙСЬКИХ ВТІКАЧІВ З ПОЛЬЩІ

Польський міністер внутрішних справ видав обіжник до ре днем 1. марта, 1923, висла влад другої інстанції, щоби пети з Польщі усіх втікачів, які приїхали нелеґально до Польщі.

ФРАНЦУЗИ СТРІЛЯЮТЬ ДО ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ

БЕРЛІН, 15. січня. — Нині заняли Французи німецьке місто Бохум в долині Рур.

Вчасі наступу французького війска німецьке населенне міста вийшло на улиці для демонстрації проти наїзників і окружило дворець.

Французьке військо взялось розганяти товпу і дало до неї сальву з карабінів. Від стрілів впав трупом один Німець, а кількох було ранених.

НІМЕЦЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ ФРАНЦУСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ В ЕССЕН

ЛОНДОН, 15. січня. — Бюро Райтера подає депешу з Ессен, в долині Рур, що там вчасі півгодинного протестаційного страйку відбулась велика многолюдна демонстрація перед готелем Кайзергоф, де є осідок міжаліянтської комісії.

До зібраних промовив з бальконy бесідник, котрий казав до Німців, щоби вижидали дня, коли Німці виженуть Французів домів.

Публика витала бесідника із запалом, а потім відспівала німецькі патріотичні пісні.

Французьке військо не показувалось.

НІМЕЦЬКА ЕКОНОМІЧНА ВІЙНА ПРОТИ ФРАНЦІЇ І БЕЛЬҐІЇ

БЕРЛІН, 15. січня. — Німецьке правительство видало економічну війну Франції і Бельґії.

Воно заборонило доставу угля до Франції і Бельґії.

Також здержано висилку гроший до окупованої области.

В Німеччині проголошено бойкот на французькі і бельґійські вироби.

ЩЕ МУССОЛІНІ ХОЧЕ ГОДИТИ АЛІЯНТІВ

ЛОНДОН, 15. січня. — Сюди наспіли вісти з Риму, столиці Італії, що італійський премієр Беніто Буссоліні хоче предложити Франції й Анґлії новий спосіб для погодження аліянтів і мирового вирішення спору з Німеччиною.

14,000 НІМЕЦЬКИХ МАРОК ЗА ДОЛЯРА

БЕРЛІН, 15. січня. — Німецька паперова марка нині впала до небувалої степені. На біржевому торзі продавали по 14,000 марок за одного американського доляра.

ЛИТОВЦІ ЗАНЯЛИ МЕМЕЛЬ І РОЗОРУЖИЛИ ФРАНЦУЗІВ

БЕРЛІН, 15. січня. — Литовці здобули нині балтійське пристаневе місто Мемель і розоружили тамошню французьку залогу.

Вони заняли всі прилюдні будинки та проголосили себе одинокою владою Мемеля з округом.

ПОЛЬЩА ГОТОВИТЬСЯ ДО ВІЙНИ

БЕРЛІН, 15. січня. — Польща зачала мобілізацію. За причину мобілізації одні подають се, що Польща хоче напасти на Литву, а другі, що буцімто се тому, що большевицька Росія зачала мобілізацію проти Польщі.

Головний командант польської армії маршалок Пілсудський виїхав на східний „фронт".

І „МАЛА АНТАНТА" ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІЙНИ

БЕРЛІН, 15. січня. — „Мала антанта" (Чехословаччина, Юґославія, Румунія) готуються до війни проти Угорщини, ізза того, що Угорщина не хоче перевести у себе розоруження.

„Мала антанта" повідомила угорське (мадярське) правительство, що коли воно сейчас не переведе у себе повного розоруження, так вона змусить Угорщину до сього військовою силою.

БОЛЬШЕВИКИ ГОВОРЯТЬ ПРО ВІЙНУ І РЕВОЛЮЦІЮ

МОСКВА, столиця Московщини, 15. січня. — З приводу нападу Франції на Німеччину московські большевики про ніщо тепер не говорять тільки про нову европейську війну й европейську революцію, в якій хотіли-б відіграти визначну ролю.

СПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ В ІТАЛІЙСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ ПОСЛА Д'АЙАЛЯ В ІТАЛІЙСЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ В СПРАВІ МАСОВИХ АРЕШТОВАНЬ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

ВІДЕНЬ, 1. січня. — Посол Франческо Саверійо Д'Айаля вніс 15. грудня, 1922, в італійському парляменті отсю інтерпеляцію:

Запитую президента ради міністрів і міністра для закордонних справ про насильне нарушенне сан-жерменського мирового договору Польщею, яка арештувала около 20,000 горожан Східної Галичини ізза їх становища у виборах, ...

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДВА СПОСОБИ: РОЗУМНИЙ І ТОЙ ДРУГИЙ.

Понеділкові ґазети доносять два факти: Один, що в Синсинаті зійшлися представники юнії броварних робітників та урядники Американської Федерації Праці та уложили плян все-американської кампанії зорґанізованих робітників за обмеженнем прогибіційного закона. Другий, що в одному салуні в Джерзи Ситі за кілька хвилин померло один по другім троє людий: коршмар та його двох гостий.

Оба факти на перший погляд ока не мають нічого зі собою спільного: один случився в Ню Джерзі, другий тисячу миль від нього; в одньому люди пють та трояться, в другому хочуть мати право напитися. Всеж таки оба вони мають для всякого думаючого чоловіка тісне, злучне значінне.

Вони показують, що робить розумний чоловік, коли він невдоволений законом і що робить нерозумний чоловік з нелюбим законом. Розумні застановляються над тим, як закон змінити, а нерозумні ломлять закон, не дивлячися, що ломлячи немилий закон, можуть зломити самих себе. Розумні домагаються дозволу вживати легких напитків, бо знають, що коли се буде дозволено, то пиття таких напитків не буде шкодити тільки, кільки шкодить тепер питте незаконних трунків. Розумні хочуть дозволу, але з тим самим правного нагляду над виробом та продажю трунків, нерозумний не дбає за нагляд — і пє отрую. Розумний годиться заплатити урядови податок на кошти нагляду, нерозумний не хоче платити податку в грошах ані потрудитися за зміною закона, але платить грубі суми „бутлеґерови" та „муншайнерови" і — платить ще в додатку податок життя.

„ПЛЯНИ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО".

Берлін, 1. січня (вл. кор. „Свободи").

Під повищим наголовком приносить „Курер Львовскі" від свого варшавського кореспондента довшу допись, яку подаємо низче в цілости. Робимо це не для інформації українського загалу про дійсні пляни митропол. Шептицького, а виключно для того, щоб показати, як польська преса інформує своїх читачів про українські справи.

Читаємо отже в тій кореспонденції:

„Від довшого часу митрополит гр. Шептицький обїздить обидві півкулі нашої плянети й правдоподібно робить велику політику. Яку? — ніхто не знає, бо пляни тої незевичайної людини покриті великою таємницею. Подивляти треба незужиту енерґію цеї людини, яка користає зі свого безсумнівного особистого престижу, щоб снувати далекі пляни, про які мало осіб є поінформовано.

Останніми часами митр. Шептицький був у Римі й там мав отримати від папи примасівство на цілу Росію. Одні оповідають, що то є примасівство греко-католицьке, другі — що римо-католицьке (? Ред.), бо під цею останньою формою лекше провадити католицьку пропаґанду в Росії. Міродатні римські сфери вважають, зрештою не від нині, що нинішня большевицька доба в Росії та ослабленне впливів православної церкви творять найкращий ґрунт для тої пропаґанди.

З Риму митропол. Шептицький приїхав на короткий час до Відня, осідку уряду Петрушевича, й там бачився з Петрушевичем та австрійським канцлером Зайплем. Запевне укладано спільні пляни майбутньої праці. Понеже польський уряд домагається від австрійського уряду зліквідовання уряду Петрушевича, то митр. Шептицький напевне впливав на канцлера Австрії в дусі, прихильнім для п. Петрушевича.

Відомо, що Відень, який стає що-раз більшим економічним румовищем, є нині осідком всяких можливих „урядів" неістнуючих держав і сталицею міжнародної інтриґи, а передовсім — мимо зверхньої зичливости — інтриґи антипольської.

З Відня митропол. Шептицький повернув до Риму. Чи поверне до Польщі — невідомо. Здається, що свою пропаґанду на Росію буде провадити з якогось иншого місця, бо в Польщі мав би занадто звязані руки...

— Цікаві ми дуже, — закінчує кореспондент, — чи наше міністерство закордонних справ і наш посол при Ватикані суть поінформовані про примасівство гр. Шептицького і як думають вони реаґувати на нові без сумніву великі пляни митрополита?"!

Читач, кінець-кінцем, так і не довідується, які-такі „великі пляни" має митр. Шептицький, бо про це нічого не знає й цікавий кореспондент „Курера Львовского". Сказано: „пляни тої незвичайної людини покриті великою таємницею!"... Не змігши, однак, довідатись нічого певного, кореспондент виссав з пальця звістку про неймовірне примасівство на цілу Росію, та ще й примасівство чи не римо-католицьке. Хай, мовляв, добрі люде читають і баламутяться!

Р—н.

ГРІЗНА СИТУАЦІЯ В ЕВРОПІ А СПРАВА ГАЛИЧИНИ

(Надіслана стаття).

Над Европою повисли густі хмари. Як перед бурею-громовицею політична атмосфера Европи насичена електрикою, що кожної хвилі може виладуватися в новий танець розшалілих елементів — в нову міжнародню війну або й міжнародню революцію.

Франція, опяніла побідою над Німеччиною та мілітаристичним муншайном, всупереч осторогам Анґлії і Америки та всупереч опінії малощо не цілого світа заняла своїми військами серце німецького великого промислу — вугельно-зелізний басейн ріки Рур з містами Діссельдорф, Бохум та Ессен. Зроблено се буцімто на сій основі, що Німеччина не доставила їй за 1922 рік 16%, як каже Франція, а 4%, як каже Німеччина, воєнних „репарацій" в вуглі та дереві. Німеччина заявляє в протесті розісланім до всіх держав світа, що вона не доставила сих бракуючих 4 чи 16 процент, тому, бо не була в силі, тому, бо мир, заключений у Версалю, вложив на неї завеликі тягарі, але вона готова доплатити се в грошах. Тому — каже Німеччина — Франція не мала права загортати її промислового осередка, а немала до сего права тим більше, що вона не сміла робити сего на власну руку, а лиш за згодою инних держав, що підписали мир у Версайлю. І ввесь світ — з виїмкою лиш Франції, та її приятельок: Бельгії, Польщи, Румунії та Югославії — признає рацію Німцям.

Німці відкликали своїх послів з Парижа і Брукселі — значить — зірвали зносини з Францією і Бельгією. В цілій Німеччині кипить. Леда хвиля може прийти до якої сутички та до вибуху кровопролиття. А тоді вже нема сили, щоби стримала світову катастрофу. Очевидно, що коли дотеперішне демократично-републиканське німецьке правительство не вспіло відхилити французької окупації німецької території, то сильні вороги демократичної републики — з одного боку німецькі монархісти (головно в Баварії і Сх. Прусії), а з другого боку німецькі комуністи в Саксонії і Берліні — піднесуть знову голову і готові попробувати доконати внутрішної революції: одні в користь німецької монархії, другі в користь німецької радянської републики. Можна собі уявити, щоби тоді вийшло: війна з Францією, війна у нутрі, війна з Польщею. Недаром найновійші вісти говорять, що совітська Росія збирає війска на польсько-російській граници. Се приготвлюються на всякий випадок. Совєтська Росія у своїх ґазетах явно говорить, що вона сейчас вдарить на Польщу, якиб тільки Польща зачала війну з Німеччиною. А що Польща мусить помагати Франції, бо вона з французької ласки живе, то — як бачимо — світова завірюха висить на волоску.

Очевидно чим більш напружена ситуація в Европі, тим нам ліпше, бо навіть малі і слабі народи в таких хвилях набирають значіння. Кожда рана Европи зачинає тоді доскулювати. Коли Польща виарештувала 40.000 людий та на силу бере рекрута в Галичині (о скілько кого зловить!), то се — очевидно — тому, бо так казала їй Франція зробити, повідомивши Польщу заздалегідь, що вона займе Рур та що з того може вийти завірюха. Польща хоче забрати з Галичини пальний матеріял, аби не було кому в разі чого зірватися проти її ярма. Се — очевидно — ослаблює нас, але се не може стерти нашої справи з лиця землі. Певна річ, що в разі війни Польщи на два боки, Галичина такий підойме голову.

Хоч ситуація в Европі так напружена, то одначе не є виключене, а навіть треба вважати правдоподібним, що великі держави світа таки не допустять до катастрофи, вже хочби через спільний страх перед комуністичною революцією в серци Европи. І тому треба думати, що вони зроблять все можливе, щоби тільки не допустити до війни, а зокрема напруть на Францію, аби загодитись з Німеччиною наново.

Що туда йде, се видно хочби з поведення Злучених Держав. Заступник Злучених Держав в „репараційній комісії" в Европі, Бойден, заявив виразно, що Злучені Держави вважають, що Німеччина не може виконати того, що вкладає на неї Версайський договір і тому одинока дорога до мира і ладу в Европі є зробити ревізію Версайського мира. А в слід за сею заявою Бойдена появилась дуже замітна стаття в півофіціяльнім органі правительства Гардінґа-Гюза, в „Вашінґтон Повст", під заголовком „Ревізія мира є конечна". Сю статтю вважають загально за вислів опінії вашинґтонського правительства. Там сказано ясно і просто так: Републиканський Сенат і Гардінґ тому не затвердили Версайського мира, бо вважали його шкідним, нерозумним і несправедливим. Вслід за тим Америка не мішалась до европейських справ. Час показав, що погляд Америки на Версайський мир був вірний. Без фінансової помочи Америки Европа не прийде до ладу. Але Америка дасть поміч, як в Европі буде забезпека мира. Сеж можливе лиш тоді, **як цілий Версайський договір піддасться ревізії згідно з поглядами Америки.** Треба усунути всі неясности і несправедливости, а тоді буде мир. Тоді і Америка затвердить сей договір та буде мішатись в европейські справи і поможе грішми, бо тоді вона знає, що її поміч не піде на марне. — Значить: Америка жадає, аби зменьшено воєнні тягарі Німеччини, так, щоби Німеччина була в силі платити; щоби дальше усунено инші причини до війни, то є полагоджено ріжні спірні питання в цілій Европі, та щоби наслідком сего зменьшено армії і видатки на армії. А тоді вона готова помагати.

Очевидно, що якби прийшла генеральна ревізія Версайського мира — вона майже певно прийде і то за два-три місяці! — тоді наша галицька справа висуваєсь сама собою знов на міжнародну арену. Згідно з Версайським миром се є одна зі справ, які ще остають непорішені і спірні. **Ревізія мира вирішить нашу справу, як одну з найнебезпечнійших ран Европи.**

Щоби однак се сталось, треба, аби ми були приготовані на се та щоби ми приготовили заздалегідь світову опінію. Не вистарчає поїхати двом представникам нашого правительства на конференцію, де вона буде, де їх або допустять або й ні. Але треба, аби всі члени конференції знали пекучість нашої справи. Треба, щоби кожен з них знав головні річи про Галичину, знав про тамошню боротьбу та про се, чого ми жадаємо. Зробити се в Европі — Лондоні, Римі і т. д. — се річ нашого правительства. Але зробити се в Америці, се річ наша.

Вся американська Україна мусить згуртуватись і замісць сваритись за дурниці, замісць інтриґувати, лаятись, зводити дурні порахунки, розмазувати старі промахи — повинна раз станути разом та зрозуміти свою задачу. Нам треба наперти на Вашингтонське правительство, аби при нагоді ревізії Версайського миру не забуто знов Галичини і аби вирішено раз сю справу по справедливости і згідно з інтересами европейського мира. Нам треба також інформувати Вашингтонські урядові і сенатські круги та американську пресу, аби в остатній хвилі знов не було за пізно. Тепер усего того не робиться. Саме складаннє гроша і висиланнє до Европи або само висиланнє протестаційних депеш се ще не вся робота та не та, про котру тут саме мова, а котрої недостача знов може на нас помститися.

Ревізія Версайського мира — як прийде — то буде останньою і рішаючою нагодою вирватись нам з ляцьких лабет. Са ревізія припечатує карту Европи. Тому тямmo, що „стереженого Бог стереже".

Др. Льонгин Цегельський.

Василь Атаманюк.

МОВА РІДНОЇ ЗЕМЛІ.

Щепоче жита лан,
Чуть тихий розговір,
Задумався курган,
Почув ту мову бір.

Задумавсь темний бір,
Несе ту вість до вод,
А води аж до зір,
Як мучиться народ.

Лан сіяли жінки,
Мужам — курган — покров;
Тихенькії річки
Змивали людську кров,

Вітрець буйний сушив
Росу сирітських сліз,
Та болів не втишив,
Розради не приніс.

Жалїються жита,
А скарга в небо йде:
Народ кругом стражда,
Коли добро буде?!..

СМЕРТЬ НАРУТОВИЧА А „МНЄЙШОСЦІ НАРОДОВЕ".

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

Рідко коли лучаєсь в якій державі такий всесвітний скандал, як ось те замордованне **першого** конституційного президента Польщі. — Правда — мордовано нераз і королів і царів, мордовано і президентів републик як от хочби Лінкольна та МекКінлея в Злучених Державах П. А., але в сім випадку убито президента держави на самім **початку** її уконституовання, убито взагалі **першого** її президента, так як Пілсудський президентом не був а сповняв обовязок переходового, тимчасового „начальника". І він знав добре своїх, як їх Москалі називали „Палячішек", знав чим-то пахне ставати серед так заогнених відносин проти волі „Хени", що єднає в собі всьо, що в Польщи є назадницького, шовіністичного, чорносотенного — остаточним, дійсним президентом держави! Відваги в нього не бракує, бо нераз вже царський шибеничий шнурок майже лоскотав його по шиї, та він видячи до чого іде — запросив пару днів перед виборами президента голов клюбових до себе і наговорив їм купу імпертиненцій, висміяв „малу" і „велику даму" (польські конституції) та заявив, що він серед таких обставин рішучо не кандидує.

Що се убийство є не лиш звірським злочином, як кожде убийство, але і світовим скандалом та нечуваною компромітацією польської держави — се признає навіть цілий ряд самих польських часописий, котрих редактори в шалі манії величности ще не потратили цілком глуздів.

І так каже соціялістичний „Напшуд": „Супроти заграниці замордованне президента Нарутовича підітне моральний і матеріяльний кредит Польщі. Хтож хоче заключати політичні чи господарські умови з державою, якої моральний уровень дорівнує Альбанії? (Альбанія свого президента ще не забила! др. К. Т.З. Хто повірить свої гроші краєви, де мордуеться начальника держави?"

І „Напшуд" має в тім випадку рацію, хоч і він, та його прихильники в роді Дашинського, Гавзнера та других визначних соц. польських палітиків стоять також на становищи популярної тепер у Поляків „роти" Конопніцької: „Нє дами земі, гдзє наш руд", хоть би той „руд" от як н. пр. у Сх. Галичині творив лише зникаючу і чалетілу меншість!

Пригадую собі дуже добре як в серпни 1914. в каварни „Сансусі" у Львові пан Іґнаци Дашиньскі прямо встеклі „байкі" пускав на наших свіжо зорґанізованих У. Січ. Стрільців, котрі також до тої каварні заходили. А секундував йому у тім пок. Гудец, також польсько-соціялістична велич, котрого як бачу як він на чолі своїх партизанів іде в поході підчас „ґрунвальдського" свята дня 10. липня 1910 р. в Кракові.

Та цікаво би знати, чому властиво вибір Нарутовича довів аж до такої встеклости чесну „Хену" разом з всіма її складовими частинами.

Придивившися близше самому виборови президента Нарутовича побачимо, що був би він певно не перейшов, коли би були за ним не голосували посли національних меншостей. Були се ті так сердечно вшехполяками зненавиджені Українці, Німці, Білорусини, Жиди, та вже менше нелюблені Москалі.

„Як-то?—завила „Хена", мов мов правдива гієна на пущі — „то та цудза галайстра ма нам надаваць президента?! А недочекане ей! А пшедевшисткем: преч з креатуром тей галайстри! Преч з Нарутовічем!"

І з початку роблять кольосальні вуличні демонстрації, при котрих гине 5-ох людей, а 25 відносить рани, облягають сойм, не допускають барикадою Нарутовича до присяги та обкидають його снігом і болотом.

І коли пять день пізнійше **шеф секції (!)** в міністерстві мистецтва Невядомскі мордує його чотирма вистрілами з револьверу, то се — помимо свого злочинного і кровавого характеру може і не є більшим скандалом (бо виконане одиницею), як тамте чинне зневаженне начальника держави **масою народа, „вулицею"**!

І оден з антантських дипльоматів, що особисто бачив ту демонстрацію з дня 11. грудня 1922 р. та котрого рівнож чіпались розшалілі польські „хеністи" — відразу покмітив в чім діло, відразу зрозумів на яку то хоробу та нова „велика" Польща хорує і поставив не лиш діягнозу але і подав терапічний принцип. Він сказав тоді до другого свого товариша-дипльомата:

„Польща хорує на „меншости національні". Коли-ж Поляки не хотять мати до діла з сими меншостями, то най цофнуться на лінію Керзона"!

І справді, хоч чужинець, але може власне длятого, яко стоячий з боку — він отсим вискачом патрапив в само центрум!

Поляки хотіли якнайбільше захопити чужих земель, і де лиш коли стояла польська шибениця, де коли стояв паль з настромленим на нього українським козаком — всьо то мало бути їх, всюди там була занесена їхня „культура", всьо то мало належати до їх „найяснейшей ржечипосполітей".

А хоч всіх своїх „народових" апетитів їм не удалось заспокоїти, то всеж таки чи то з ласки антанти, чи то з ласки большевиків у новім андрусівським договорі у Ризі, — вони нахапали тільки чужих земель і тільки чужої, непольської людности, що ті „земє, дзє їх руд" почали вже від самого початку стряти їм костею в горлі.

Як їм поводилося і поводиться у мало польській „Всх. Малопольсце", на се дивимося що дня, а на Волині так їм пішло добре з їх „економічном тілом" яку там мають мати, що не вибрали ані однісінького свого посла! Крутились вони бідаки сюди-туди, беруться навіть уневажнювати волинські вибори, але можливо (хоч по польській „рації стану" всього можсподіватись), що дадуть собі з тим спокій, щоби на меншім стало.

Та по такім европейськім скандалі, як волинські вибори, а радше їх вислідок, по тім, що і волинські посли причинилися до погрому „хенського" кандидата на президента, Замойського — можемо доперва зрозуміти ляцьку встеклість і ту правдиву „шевську пасію", яка обхопила всіх вшехпольсько-шляхотських „добродзєюв".

Що їх се обходить, що польська конституція забезпечує всім (докищо — на папері) рівноуправненне, що навіть президент держави присягає: „справедлівосць взґлендем вшисткіх без ружніци обивателі мєць за первшон собє цнотен"!

„В Польсце — як кто хце", а постанови що до „рувноуправнєня" других народностей Поляків не дотичать, бо се „цалком цо іннеґо"!

Та вшехполяки і на ту хоробу, що зветься „мнєйшосці народове" мають своє оригінальне лікарство, та не потребують оглядатися на якогось антантського дипльомата, що їм припоручає „лінію Керзона".

Тим їх „народовим" лікарем є нехто инший, а славний-преславний **„пан Станіслав Ґрабскі"**.

Він властне видав **„Уваґі о бежонцей ґісторичней хвілі Польскі"** а в сих „уваґах" подає програму **„народовеґо** паньства польскеґо в обецних еґо ґраніцах". Ся програма полягає попросту на зпольонізованню „кресів" східних і Східної Галичини, то є на **зпольонізованню Українців та Білорусинів** при помочи кольонізації і на **викиненню Жидів** при помочи безоглядної економічної боротьби із ними!

Бодай добрий чоловік не обвиває своїх думок в бавовну, а чеше просто з моста.

На се сказати би йому треба словами одного з героїв „Сусіди": „Хвалю за обичай!" Добре свату робиш, що говориш всю правду, всьо що лежить тобі на серци. „Мнєйшосці", з котрих між иншими Українці вже ухвалою свого клюбу зазначили, що себе цілком за меншости на своїй землі не уважають — будуть бодай на самім вступі знати, що їх чекає, і в котрий бік мають звертати свій наступ і свою оборону.

Та хто знає, чи хороба, на котру згинув Нарутович, хто знає, чи ті „мнєйшосці народове" не задавять так цілої польської „ржечпосполітей", як стали — хоч посередно, і при чинній помочи щирого вшехполяка — причиною смерти першого її президента!

Ми знаємо Польщу і знаємо її внутренні сили! Трету часть людности польської держави Поляки не зконсумують. Але звертаючи свою енерґію на винародовленнє Українців та Білорусинів — мусять вони безумовно занедбувати рівночасно свій власний нарід; особенно в бувшій конґресівці дуже темний і... брудний (дословно), наколи противно — утиск обох других славянських народів мусить причинитися до їх більшого національного освідомлення і зконсолідовання. А на кольоністів є дуже добрі способи випробовані у „Всходнєй Малопольсце"...

Др. Кирило Трильовський.

Василь Атаманюк.

ЯК ВОРОГ КРАЙ ТВІЙ ПОНЕВОЛИВ

Як ворог край твій поневолив,
Увозе хліб, твоє майно,
Коли не маєш сил боротись,
Ти памятай собі одно:

Сильніща всякого насилля,
Рушниці, канчука, вогня
На рідній мові це освіта —
Всю пітьму нищить світло дня!

Коли-ж той ворог намагаєсь
Загарбать мову, скарб святий,
Тоді мовчати ти не важся!
Тоді терпіти ти сміій!

Бо знай: стерявши рідну мову,
Ти й сам пропав! Тебе нема!
Ходить будеш в ярмі чужому,
Не абчучи того ярма.

УКРАЇНСЬКА ДІТВОРА В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ НА УГОРСЬКІЙ РУСИ

У шкільнім році 1922/23 є записаних у ґімназіях Підкарпатської України 1574 дітий, у тім 1365 хлопців, а 209 дівчат. Із них у мадярських клясах є 572 (559 хл.+13 дівч.), а в українських 1002 учеників (806 хлоп.+196 дівч.). У всіх тих школах є в І. клясі Українців 305 (239 хлопц.+66 дівч.), а Мадярів 59 (58 хлоп.+1 дівч.). За це в вищих клясах переважають Мадяри: Так в VIII. клясі всіх 4 ґімназій є Українців 14 (11 хл.+3 дівч.), а Мадярів 60. В учительських семинаріях є всіх 231 (101 хлоп.+130 дівч.). У державній учительській семинарії в Мукачеві 97 (31 хлоп.+65 дівчат), а в обох церковних приготівках в Ужгороді 135 (76 хлоп.+65 дівч.). Коли-б цього року всі ученики з IV. року зложили вчительський іспит, прибуло би 40 нових учительських сил, у цім 17 учтелів, а 23 учительок. Це число ще дуже мале, щоби заповнило бодай у частині величезний брак учительських сил на Підкарпатській Україні.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ЦЕРКВИ, ТОВАРИСТВА І КОМІТЕТИ ТА ВСЕ СВІДОМЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО!

Фонд Негайної Допомоги вже кінчиться. Доложіть своїх трудів і підіпріть громадно ту так важну збірку! Подбайте, щоби в списах жертводавців виднїло Ваше власне імя та імя Вашої громади на відповіднім місці! **Списи жертводавців — це списи українських жовнірів в Америці. Коли Ви ще не вписані до лісти українських жовнірів-борців, так впишіться і то зараз, виповняючи ще сьогодня ту картку та висилаючи її враз грішми на адресу:**

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Bi[illegible]lding, Washington, D. C.

П. Т. З отсею карткою посилаю на Ваші руки суму $..........
словами .... долярів, на **Фонд Негайної Допомоги Рідному Краєви.** Гроші ті мають бути ужиті Галицьким Урядом, якого головою є Др. Евген Петрушевич, на боротьбу о визволення Галичини з під ляцького наїздзу. Посвідку прошу мені прислати на таку адресу:
....
....
....

ІНДУСТРІЯЛЬНА ПРАЦЯ ЖІНОК РОБІТНИЦЬ

(З Жіночого Бюра в Вашінгтоні).

Тільки робітник, котрий сам працював або працює в фабриці, може розуміти, що се значить цілий день стояти біля машини або за столом в майстерні і цілий день робити раз у раз одну й ту саму роботу. І саме не цілу роботу, яка росте й завершується в руках робітника і дає йому деяке творче вдоволеннє, а тільки одну маленьку, відірвану частинку роботи, яка сама собою нічого не творить, та яку проте треба неустанно повторяти, без початку і без кінця, година за годиною і день за днем. Правда, буває і в індустрії праця більш різнородна й інтересна та на загал промисловість розвивається до того, щоб ділити всяку роботу на окремі частини і віддавати їх в руки окремим робітникам. Через те індустріяльна праця стає все більш одноманітна, нецікава і через те саме прикра. І саме на долю зайнятих в індустрії жінок, які здебільша не мають ніякого або дуже мало технічного вишколення, припадає звичайно така одностайна і томляча робота.

Кожна електрична лямпа, кожний телефонічний прилад і всякі инші подібні артикули, яких тисячі і міліони продукують американські фабрики, складаються з кусочків металю, кавчуку, дроту чи дерева, які мусять точно один до одного пасувати. Тисячі жінок робітниць стоять у тих фабриках за довгими столами та тільки перебирають ті металічні та кавчукові штучки, чи в котрій нема якої вади і чи кожда пасує на своє місце. Друга жіноча робота, се допасовувати ті кусочки металю чи дерева по два або три до купи. Трета — завивати і пакувати. Коли купуєте мило або щіточку до зубів, так бачите, що вона завинена в папір і вложена в паперову коробку. Певна річ, якась робітниця вісім, девять чи десять годин в день робила тільки ту одну роботу, що завивати куски мила або щіточки до зубів та пакувати їх рядом в коробки. Відкриваючи нову пачку папірос мусите роздерти податковий стемпель, яким вона заклеєна навпоперек. Звичайно се теж дівчина або жінка робітниця ліпить ті стемплі на готові коробки з папіросами, які нею начіпляні до довгого пояса в неустанному русі. І в самій продукції жіноча праця ледви більш інтересна. Наприклад, цілий день сидіти за столом, брати з одної миски кусочки битої піни, мачати їх в густий чоколяд і складати в третю миску готові „кенди". В ткацьких фабриках робітниці ходять за машинами, які прядуть нитки та тчуть полотно. Се значить цілий день на ногах, без можливости присісти, бігати від машини до машини, звязувати розірвані нитки, вдіймати повні шпульки з нитками та закладати порожні, все те з поспіхом, хапаючись і серед стуку машин. В кравецьких фабриках жінки орудують електричними машинами до шиття, та знов не для вишиття цілої одежі, а для одної короткої частини роботи, щоб сшити один рукав або що: одною рукою водячи кусок матерії попід голку машини, а другою хапаючи вже за другий кусок.

На загал вся та робота здається не важна, але вона одностайна до того, що вимучує і тіло і ум. Для одного й того самого руху уживається все тих самих мушкулів, які й скоро перемучуються. Робота стає автоматична, не вимагає ніякого умового зусилля і через те власне томить душу.

Зарадити тому можна лише скороченнєм робочого часу, що найменше до восьми годин на день з півтора днями спочинку на тиждень. Лиш короткий робочий час може протиділати тій томлячій одностайности, яка є прикметою новочасної індустрії та дати робітницям можливість фізичного спочинку і душевної розваги.

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА У ФІНЛЯНДІЇ

В той сам час, що Литва, Естонія, Лотва й Польща визволилася з під царського ярма московських самодержавців, також Фінляндія й до цією пори закріплює за собою самостійність, одмінно від України, яка свою незалежність стратила. Фінляндський парлямент затвердив закон, по якому кождий повнолітній громадянин, що має відповідну кваліфікацію, одержує екількість землі, потрібну для прокормлення його і семї. Коли державних засобів буде обмаль, то правительство мусить перевести забраннє маєтницьких земель у потрібній скількости.

ЯК В СЕРЕДНІХ ВІКАХ

З Бродів доносять: На брідському ринку стоїть велика, одноповерхова камениця, яка більш аніж сто літ остає власністю родини Крістіян-полерів. Минулої пятниці, по богослуженню в костелі, вдерлася товпа з іконами до одної з кімнат того дому, в якому перед 150 літами мав бути монастир, і зайнявши її силою, уладила там каплицю. На головній брамі поміщено хрест з лямпочкою з тим, що камениця має бути відібрана теперішним власникам і замінена на монастир. Заінтерпельована в тій справі польська влада, заявила тільки свою безрадність супроти інціденту. Серед жидівського населення Бродів запанувала самозрозуміла паніка. Серед міської голоти поширено чутку, мовляв в тій камениці „обявилася Богородиця", яка зажадала звороту „свого" дому від „невірних"...

КІЛЬКО ЗЛОЖИЛИ ПООДИНОКІ ОСОБИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

Ч. 484 (Третий виказ).

З перенесення $10.491.03

1) Миделтав, Н. Й., Григорий Гнатів 4.00

2) Кромптон, Р. Ай., Андрій Кондрат 5.00

3) Голйок, Масс., Н. Н. 5.00

4) Стемфорд, Конн., переслав збірку п. Михайло Кресан 17.00

Зложили: Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350 У. Н. С. $10; по $1: Йосиф Тирчик, Николай Матрофель, Іван Кресан, Василь Блащук, Теодор Пастущак, Михаїл Стивинський, К. М.

5) Вестбурі, Н. Й., Михайло Скаськів 5.00

6) Йонкерс, Н. Й., переслав збірку о. В. Сполітакевич 42.00

Зложили: Палага Сіканець, Микола Чолій, Іван Фецко і Катерина Макар по $5.00; по $2: Катерина Петрик, Йосиф Пенкальський, Сем. Пилипишин; по $1.00: Яцко Совінський, Анна Петришин, Катерина Скробала, Параска Цуприк, Анастазія Манявій, Марія Негребецька, Анна Ціхоцка, Ева Заболотна, Олена Турек, Олена Шашкевич, Ева Васічко, Марія Фецко, Евгенія Ґузій; по 50 цнт.: Олена Макар, Катерина Дрозд, Ева Крупа, Ксеня Федорко; по 25 цнт.: Марія Грешко, Анна Бойнак, Катерина Семчич, Ольга Васічко.

7) Йорквил, О., переслав збірку п. Андрій Волошин 42.50

Зложили: Іван Станько і Семен Місько по $5.00; по $2.00: Антін Місько, Іван Місько; по 1 дол.: Дмитро Станько, Іван Букса, Петро Федаш, Евстахій Яремцьо, Стефан Телевяк, Петро Головід, Андрій Волошин, Михайло Мурин, Николай Зарічний, Михайло Йоган, Андрій Фоца, Йосиф Пясек, Іван Яцейко, Василь Солонинний, Семен Гавриш, Яков Костел, Андрій Йоган, Павло Кузьо, Мих. Дзюбан, Михайло Стахняк, Стефан Малагівський, Василь Яцейко, Михайло Ходачок, Йосиф Райман, Тома Собусь, Теод. Фільц, Олекса Химка, Максим Бик.

8) Ґлестонбурі, Конн., збірку переслав п. Лука Сидорак 46.00

Зложили: Максим Гацкевич, Петро Галун, Лука Сидорак, Матій Милимук і Йосиф Патинок по $5.00; по $2.00: Петро Смик, Михаїл Дзядик, Іван Дишинчук, Діонізий Карчмарик, Дмитро Кріль, Іван Соляр, Мих. Саламаха; по $1.00: Семко Коникевич, Петро Соляр, Олекса Пилипець, Ґавриїл Дзядик, Іван Бомк, Ст. Ковальський, Пилип Кріль.

9) Гемтремк, Миш., від. 24 Сотні Січової Організації, переслав п. Іван Шеремета 8.50

Зложили: Григорий Трендовецкий $2.00; 24 Сотня $1.50; Никола Горин $5.00.

10) Джерзи Сити, Н. Дж., збірку переслав п. К. Піддубчишин 30.00

Зложили: Василь Гіль, Григ. Дячик, Тимко Струж і Йосиф Салюк по $5.00; дрібними жертвами $10.00.

11) Вудгейвен, Н. Й. 10.00

Зложили: Василь Теплий і Евген Теплий по $5.00.

12) Гавстон, Тексас, переслав п. М. Балабан 40.00

Зложили: М. Балабан $30.00; Осип Безпятко і Григорий Пиндус по $5.00.

13) Честер, Па., збірку переслав п. Гр. Перчак 6.50

Зложили: Н. Н. $1.25; Микола Калуй, Петро Купчак, Михайло Коландзяк, Петро Вільчинський і Іван Косиняк по $1.00; Йосиф Друлик (стар.) 25 цнт.

14) Селисбурі Сентер, Н. Й. .. 10.00

Зложили: Йосиф Круц і Миклай Баган по $5.00.

15) Бравтон, Па., Дмитро Дубрівний 3.00

16) Вунсакет, Р. Ай., від Олекси Косюка, переслав п. М. Чагарин 5.00

17) Ґері, В. Ва., Петро Щербатий 3.00

18) Шікаго, Ілл., з віча від Комітету Фонду Негайної Допомоги, переслав п. Степан Мусійчук 463.00

Зложили: Мих. Клим $25.00; Бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союза $25; по $20: п. Андрухів, Др. Сіменович (старший); по по $10.00: Теод. Дзуган, В. Линяк, В. Фляган, Е. Бабій, К. Дзидзан, П. Суконник, М. Івановський, В. Демчук, С. Мазяк, І. Костирка, А. Костирка, А. Коваль, П. Процюк, Й. Пинюта, Іл. Шпікула; по $5.00; І. Чучман, П. Левицький, Т. Кривовяз, Г. Дзявроник, Др. С. Янович, Ол. Чучман, Кушнір, В. Цимбалістий, В. Вітик, п-ні Мотало, Ю. Пасічник, Р. Дорош, В. Токаревич, С. Прокопів, В. Сематюк, П. Савіцький, П. Будник, П. Підлісний, С. Любинець, В. Кривий, М. Яцьків, П. Романяк, В. Микитин, Т. Ковальчук, І. Савків, М. Личак, А. Доляк, Ф. Кулак, І. Дмитрів, Ф. Подоляк, К. Ґавлішинський, Е. Савчук, І. Донат, Н. Мухаїр, М. Данько, С. Степанків, Пазя Антонів, М. Ткачук, І. Краховецький, І. Риза, Й. Коцовський, А. Вущик, Варвара Шаштала, А. Цеитор, Н.Н.; по $2.00: Й. Зелінка, Н. Шабата, П. Хомин, Н. Турко, О. Любас, М. Андрейків, І. Станішевський, Ст. Іванишин, О. Гюс, І. Прийма, І. Косович, І. Гузей, Теод. Бігун, І. Чижа, М. Микитин, Г. Жовтий, А. Михальська, М. Павлячик, Р. Литвин, Т. Тимільський, Ф. Максимець, М. Малешко, С. Воркун, Ю. Мельник, С. Зелінка, М. Чухрай, В. Шкраба, Й. Тичка, Г. Копчинський, І. Дацьків, Анна Королишин, С. і М. Гривнак, А. Мадей, А. Булка, Й. Солоткевич, М. Сторик, І. Гайович, С. Дідух, І. Гайович, С. Солтис, Гр. Кравець, І. Шкраба, Ст. Мусійчук, Н. Бойків, Т. Кацчук, В. Стронський, Т. Курко, І. Шкраба, М. Микитин; по $1.50: Я. Слоїв, Ю. Кучельський, Р. Штим; Н. Н. $1.25; по $1.00: М. Гук, І. Мотлюк, Н. Онишин, Колісник, І. Мостовий, Кошинський, М. Васильців, Чикало, Н. Н., В. Пиляк, Маруняк, Кульчицький, Жайворонок, І. Сітарський, Г. Стефанок, П. Гошко, В. Пилипяк, Н. Луців, Д. Кузьма, Т. Попадюк, В. Білик, І. Коцур, І. Лабойко, Вол. Скоропад, Авт. Горох, І. Барабаш, М. Гут, П. Сидорчик, П. Бігун, І. Козак, Т. Могелич, І. Ясів, В. Блосьо, В. Войціховський, П. Николишин, В. Дубас, І. Яцина, В. Липовий, Г. Бобин, Н. Марфанчик, Л. Кузьмак, Н. Н., Г. Матвіїв, П. Білецький, Катерина Зубчик, І. Нейбор, М. Семків, І. Гусір, І. Скульський, Д. Попадюк, П.Коніньовський, І. Процик, Я. Бас, Н. Н., Нейбор, Т. Хоптяк, Б. Левчук, Й. Котеник, І. Чорномаз, Пал. Купацький, С. Поліщановіч, Н. Вишньовський, М. Шафранська, М. Савків, І. Кацапер, О. Фтомин, А. Пиць, Г. Мацьо, К. Кайм, Т. Ардій, Д. Гнізда, Г. Цимбаліст, Микола Гудз, Д. Мисик, Зелінка, П. Демчина, М. Орянин, Й. Гарасим, Н. Н., Н. Н., М. Дзіваковський, П. Кшивецький, М. Мельник, О. Сипка, Г. Роса, М. Кузьма, І. Данилишин, Н. Боруцкий, Н. Мотлюк, Н. Бобюк, Д. Дякун, М. Демянчук, М. Мальона, М. Чура, Вол. Боняківський, Н. Типус, Маркевич, В. Ардін, І. Кінаш, В. Гніздо, С. Ментус; І. Кравець 50 центів.

19) Гемтремк, Миш., від 24. Сотні Січової Організації...... 150.00

20) Клівленд, О., від 3. Сотні Січової Організації 17.50

21) Бруклин, Н. Й., від Комітету Фонду Негайної Допомоги переслав п. Семен Шиш 15.00

Зложили: Іван Дупак $10.00; Товариство „Боян" $5.00.

22) Шенандоа, Па., Петро Онисик 5.00

23) Норт Тонованда, Н. Й., Іван Богдан 5.00

24) Ботлер, Па., збірку переслав о. Йосиф Ганяк 33.25

Зложили: о. Йос. Ганяк $5.00; по $2.00: Тимко Малець, Пазя Ковалик; по $1.00: Василь Гайдер, Гриць Кілик, Мих. Крайник, Іван Балош, Петро Цибак, Петро Захар, Петро Ґруба, Андр. Ошурак, Василь Белей, Павло Пельц, Алекс. Сташко, Френк Ошурак, Дмитро Рихель, Петро Подобінський, Йосиф Петровський, Йосиф Саврун, Михайло Сиринь, Андрій Шпинда, Василь Лаврик, Петро Букач, Дм. Богдан; по 50 цнт.: Марія Лихман, Антін Кузів, Іван Пакош, Марія Валик, Антін Старат, Пазя Павук; Гриць Сокан 25 цнт.

25) Вашінгтон, Д. К., Іван Тодорів 5.00

26) Темз, В. Ва. і Вайдинг Ґолф, В. Ва., збірку переслав п. Юрій Дрогомирецький 52.15

Зложили з Темз, В. Ва: Гр. Магун, Михайло Піпа, Анд. Гучко, Юрій Дрогомирецький, Вас. Піпа, Іван Пелех і Гринь Солоденко по $5.00; Олекса Ґруна $4.00; по $2.00: Еміліян Мироновський, Іван Магун; по $1.00: Александер Корнач, М. Нардусі (Італієць); по 50 цнт.: Френк Платі (Італієць), Андрій Сотак, М. Дуло; по 35 цнт.: Іван Лешко; по 25 цнт. Йосиф Варга, Йосиф Смішко.

З Вайдинг Ґолф зложили; по $1.00: Юрко Стасюк, Гринь Магун (стар.), Іван Моравський, Никола Бендус, Іван Мацьонка.

27) Шікаго, Ілл., Др. Мирослав Сіменович 25.00

28) Расін, Виск., збірку переслав п. Д. Монянчин 25.00

Зложили: Від 158 У. Н. Союза $15.00; по $2.00: Д. Монянчин, Юрко Уляш, Никола Павлюк; по $1.00: Петро Павлюк, С. Гребінець, Іван Женіжак, А. Шупяни.

29) Вашінгтон, Д. К. Н. Н. .. 10.00

(Дальше буде).

Василь Атаманюк.

ГОЛОД.

Сиділа Ненависть у житі і шпурляла грудками землі в горобців. Пишний лан переливався на сонячному промінні золотистими колосками, як би розгортав червінці на долоні. Небо задивившися на сині волошки, аж само посиніло. Вітер, як хлопчина, що вперше полюбив, припадав до землі, скакав до неба, всіх пригортав би, всіх обнімав би, пташкою линув понад стопами, аж подув йшов од маху його крилочок.

Житній лан хвилював золотистою гривою і в далекій далині зливався із сонцем. А від сонця золоті ниточки, як струни розсипалися в повітрі, а вітер грав на їх чарівну мельодію, теплу і ніжну.

Із соняшного туману винирнула Любов і йшла по полі.

Ненависть зтурбувалась. Вона покинула вже горобців і кидала камінням в село, в людий, забрискалася вся кровю. Вона дихнула отрійним подихом і замовкли соняшні отруни, пропав чар і краса, а сині блавати, а золоті колосся стало горіти од спеки. Люди кидалися один на одного, різали, душили і не знали, що це ненависть отруїла повітря, яким вони дихають, отруїла сонце.

— Чого ти, Ненависте, нищиш народ? — питала Любов Ненависть.

— Хочу! — гукнула Ненависть і стала гризти хліб, траву, бурян з пересердя.

— Я вспокою тебе, — сказала Любов підійшовши близше.

Але Ненависть кинулась і пожерла Любов.

Сиділа Ненависть на погорілому стопу і перетравлювала свою їжу. З нею робилася помало дивна зміна. Ненависть і Любов зустрілись і пропадали, а чудовище на стопу дивилось жадно на пусті села і шкірило страшні зуби.

Це був Голод.

Вороги.

„Дядечку, дайте на хліб".

Ранок. Мороз. Повітря гостре, як бритва окутувало міські доми і пусті вулиці. Чорні ліхтарі як щілини в сніговій стіні зівали в далі. Десь заскрипів сніг, вийшов сторож і став замітати вулицею. В другому кінці вулиці біля зачинених дверей з червоною печаткою нанизу вився рядочок чорних постатей, що вибігали із бічних вуличок, скрипіли снігом і зупинилися під зачиненими дверима. Одні, закутавшися в ковдрі, стояли тихо, бережучи своєї черги, другі скакали по снігу, били руками об боки, тупцювали. Одні кашляли аж гомін йшов по пустому місті, другі сопіли простуженими грудьми, як би стопудові сани терлися по снігу.

Час йшов. На вулицю виходили частіше люди, кашляли і мчалися кудись, кожен в свою. То з клунками, то голіруч, то з санками. Торговці тягнули свої товари, хлопчик вибіг з папіросами, газетчик крикнув: „Сьогоднішня ґазета". Народ заметушився: на службу на базарь.

Із темної вулиці вибіг хлопчина. Сірачина на йому висіла тороками, сорочки і не видно, було, видніли голі руки, підперезаний грубим шнуром, на ногах величезні кулі намотані із мішків і пообвязувані шнурками. Він, посуваючи тими кулями по снігу, сам сунувся наперед. При тому він колихався на всі боки, і вмісті з ним і безліч шнурочків і шматків його одежини, що звисали на йому з усіх стоон. На голові торчала чорна, порвана шапка, що придавлювала неслухняне волося, яке так і стремтіло в усі боки.

Замітивши проходячого, він підбігав до його і скиглив жалібним голосом: — „дядеку, дайте на хліб".

Але прохожий ховав носа в ковнір і пор наперед себе. А хлопчина сував долій своїми мішками до слідуючого прохожого.

— „Дядочку, дайте на хліб".

Але прохожих проходило богато, один за другим, а простягнена рука із купи ляхміття тромтіла все ще порожня. Хлопчик підбігав до кожнього помимо йдучого, ставав, лободів тихим голосом, своє монотонне прохання і посувався далі. Він знав, що нічого не дістане, але пробував; а може. Але пробував, бо їсти так хотілося. В його губи посиніли, личко зблідло і покрилося малосенькими прищиками од вітру і холоду. Рука посиніла, була холодна, як сам мороз. Коли вже не було сил держати витягненою одну руку, він ховав її в безліч шматків його одежі і витягав другу.

— „Дядечку, дайте на хліб".

В черзі.

Так добіг він до черги. Двері в магизині були вже відчинені і червона печатка валялася на вулиці. Він посував мішками по блискучій печатці і впялив сумні очі в замерзле шкло дверий. Двері розхилились, виходили люди.

— „Дядечку, дайте хлібця, — кинувся він до їх. Бо в них у руках був хліб, справжній, житній, пухкий, чорний, смачний хліб.

Але чоловік, що на його хлопчина напався, підняв хліб високо в гору і твердо, певно, бистро пішов своєю дорогою.

— Дайте, дайте, хлібця шматок, — припадав хлопчина до другого. Він хватав чоловіка з хлібом за руки, скиглів, благав, хотів звернути його увагу на себе і накінець звернув.

— Убирайся к чортовой матери, гукнув той і подивився на голодне старчення такими очима, що дитина замовкла зразу. Але запах хліба, але вид пухлої мякоти дурманив його голову, що він валився з ніг.

— Дайте хлібця. — кинувся він до третього, до четвертого, але всі вони йшли бистро помимо, винувато дивилися на голодну дитину, на невиличкий шматок свого хліба і ніяково втікати далі; стидно їм було і людей і дитини і себе. Що-ж: шкода дитини, але шкода і хліба. І самі вони голодні, і сімі в дома голодні: жінка, діти... Теж сидять без хліба. І мчалися бистриш додому. А хлопчина припадав до пятого, десятого; і все теж саме.

Хтось кинув йому окрайчик. Хлопчина схопив і за два рази не жуваючи, проковтнув його. Але проковтнувши він почув такий голод, що аж горло здавилося в його і в очах зовсім темно стало. Він захитався і замалим не впав на сніг. Але в туж хвилю вийшов із магазину чоловік із хлібом і хлопчина заскиглів:

— Дядечку, дайте хлібця.

Але дядьки йшли один за одним і даремне хлопчина підбігав зі своїми кулями із шмат за ними. Даремне чіплявся він руками, його одштовхували, він залишався без хліба. На кінець він впав на сніг і заридав.

— Дядечку, дайте хліба.

Але люди проходили стараючись його не помічати. Тимчасом понабігало богато ще таких, як він і стали також припадати до тих, що виходили з хлібом:

— Дядечку, дайте хліба.

А перший хлопчина ревів, тер грязними кулаками заплакані очі і тремтів од холоду як в пропасниці.

Нахабне страчення.

Із магазину вийшов чоловік із цілим хлібом. Але на хлібі лежав ще малесенький шматочок. Хлопчина, побачивши той шматочок, подумав, що це певно йому він попадеться. Коли чоловік із хлібом випутався із зграї старченят, що його обступили з жалібним: „дайте хлібця" і чимчикував вже по землі і побіг навздогін шматочка хліба.

— Дядечку, дайте шматочок хліба.

Але дядько йшов мовчки далі.

Хлопчина не залишався.

— Дядечку, дайте шматочок хлібця.

Чоловік з хлібом йшов не оглядаючись, ніби не чув голосу малого старченяти. Він певний був, що старченя накінець залишиться. Але старченя не думало залишатися. Голодній дитині видалося, що хтось так рішив, що той шматочок маленький біля цілого хліба, то саме для його. І він його напевне дістане, тільки треба гарно попросити дядька. І тому хлопчина постановив бігти за тим чоловіком аж до дому, аж поки той шматочок хліба, що для його призначений він не дістане.

Дятько приспішив ходу. Але хлопчина, тягнучи, за собою важкі кулі з мішків біг за дядьком, не залишався. Йому страшно було, що загубить той шматочок хліба, що для його призначений, що його. Чим дядько скорійше йшов, тим густіший піт виступав в хлопчини на лиці. Вже й холод пройшов. Наздогнивши дядька він висловив ясніше своє прохання.

— Дядьку, дайте той маленький хліба шматок.

Але дядько розсердився, що старченя сьміє роспоряжатися його хлібом. Розказувати, який саме шматок він повинен дати.

— Одстань к чорту, — гукнув він хлопчині.

Хлопчина трошки припинився, але все таки біг за хлібом. Так пройшли вони декілька вулиць. Нараз хлопчина побачив, що хліб завертає у двір. В хлопця тьохнуло серце. Його шматок пропада. Він підбіг до самої руки дядьки і хватив за неї.

— Дайте шматочок хлібця, — і заголосив.

— Нахабне старчення, — крикнув чоловік із хлібом, штовхнув хлопця в сніг і зник за ворітьми у дворі.

Вороги.

Як хлопчина піднявся зі снігу, він не знав куди іти. Він був десь за городом. Тому, що по одну сторону був ряд дворів, а по другу — прослався степ. Хлопчина утер сльози і пошкандибав дорогою. Їсти хотілося йому страшенно. Він узяв шматок одежини і жував його зубами. Трохи втишив тим голод, але коли переставав жувати йому ще більше хотілося їсти. В голові шуміло і дзвонило, немов там колі кували.

— Їсти, ой, їсти. — застогнав він.

В рові загарчала собака. Хлопчина злякався й зупинився. Глядіть: в рові лежить здохла коняка, а собака обгризає стегно, і, витягає кишки із живота. Побачивши хлопчину, вона загарчала і не випускаючи мяса із зубів, думала чи можна безпечно продовжувати їду, чи не воріг це надійшов.

Але це був воріг.

Побачивши мясо і собаку при їді в його мелькнула думка: їсти. Можна наїстись. І хвативши камінь шпурнув ним в собаку. Собака гавкнула і незадоволено одбігла од здохлятини. А хлопчина припав до червоного стегна коняки і став рвати її руками і одкусувати зубами. Його очі блищали, руки тремтіли, він увесь трепотів, ковтав мясо не жуваючи. Він їв.

Собака одбігла оддалік, присіла і дивилася завидно, як хлопчина поїдав її їду. Вона чекала коли хлопець насититься і можна буде їй далі сосати кінські кишки.

А хлопчина рвучи мясо теж поглядав із коса на собаку, бо боявся, щоби вона не кинулась на його. Він розумів, що одняв в собаки її їжу і тому він із нею — вороги.

Василь Атаманюк.

ПОКЛІН ГЕРОЯМ ДІЛА

Усім, що без хвали і крику,
І без подяки, і признання
Верстають праці путь велику,
Моє сердечне привітання;
Усім, що в нужді і недолі,
Покинуті людьми й забуті,
Працюють все на піднім полі
Для тих, котрі й сліпі, й закуті,
Усім, що безупинно й сміло,
Без слів даремних, довгих спорів
Сповняють раз обране діло
Помимо осудів, докорів
Прямують до своєї цілі,
Бо їхне діло — оправдання, —
Отим героям тихим діла
Я шлю поклін і привітання.

КОЛЬОНІСТИ В ГАЛИЧИНІ ГУЛЯЮТЬ.

В селі Голосковичі в Брідщині на двірських обшарах розсілися кольоністи Мазури. Наш Українець, хоч голодний землі, приняв їх зі спокоєм, а навіть допоміг їм побудувати загороди. Тепер ті кольоністи стають пострахом для спокійного села. Вони Українців провокують, називаючи їх „кабанамі", „гайдамаками", викликують авантури, грозять рушницями, а навіть ріжуть ножами. Вчасі весільного сезону напали парубки Мазури на дім родини Ксьондзиків, де відбувалося весілля, счинили авантуру, серед котрої ножами покалічили Максима Сороку, а на весіллю родини Мищуків, одному з музикантів поранили голову і лице так, що його обкервавленого і в непритомнім стані відвезено домів.

НЕ ПОРА МОСКАЛЕВИ, ЛЯХОВИ І РУМУНОВИ СЛУЖИТИ.

(Спостереження козака Чорнохліба).

Ви знаєте, тай я знаю, тай ми всі знаємо, що Українці дуже співучий народ. А ще, як коли.

От бачите минувшого літа, чи осени запросили мене знакомі на весілє. Тай не тілько мене, але і кума Павла і ще декого з наших. А околиця та, де було те весілє, від нас таки далеко, буком не докинеш, бо від нас туда буде так як від вас до Лашковець, де то буває, як знаєте славний ярмарок.

Просили нас, а ми люде, як вам вже відомо, не дуже прошені, не гонорні, людською працею не гордимо, отже поїхали.

А вже на весілю... Музики вийшли проти нас так може чверть милі, коли не більше. В таких гонорах, скажу правду, я ще не був ніколи. Аж мені пригадалися ті часи, коли який будь наш предок, як от Семен Палій, про якого каже Шевченко:

А музика реве, грає, людий звеселяє...
Матнею, вулицею мете,
Іде козак... Ох літа, літа, що ви
[творите?
На то теж старий ударив в закаблуки,
Аж встала курява. Оттак!
Та ще й приспівує козак:
На городі мак, мак,
Нехай буде так так...
Аж до Межигорського Спаса протан-
[цював сивий,
А за ним і товариство і весь святий
[Київ...

Ось так колись танцювали наші козаки! Подумайте лише — Запорожець, Семен Палій на старі літа йде до монастира і з музиками і громадою козаків іде до монастирської брами. Піде і здовж танцює...

Гай! гай! А нехай би нині вам сказав йти танцюючи хоч пів фарми. Забожусь, що не втнете.

Та не думайте, що може я танцював, як вели нас з музиками. Зовсім ні! Тілько думав, „Щоби то небіщик Палій сказав про мене, колиб бачив? Музиканти аж на палці стають, так грають, а я і на десять кроків присюдів не здобувся". Ну, але нехай...

Але може не так воно зле, як кажу. Бо приміром наш Жолобань, що женив сина, то зовсім вам Кирило Тур з „Чорної Ради" коли читали, або Черевань, а хочби і Тарас Бульба. Високий, лисий, не вуса, а вусища — довгі, гарно на боки позвисали, а на переді лисини чуб, ніби козацький оселедець. Причепи йому ще бороду, тай патріярх. І сам пан Воловід тілько цмокнув би.

А як гостили! Ще та наша славна гостинність, що як дають, то не жалують.

Але буває, що в одній хаті скачуть, а в другій плачуть, так і тут. Ми танцюємо (в хаті я вже не дамся завстидати!) а в сусіди вмерла дівчина десяти років. Що не кажіть, а жаль не малий. Курятко згине, а господиня всім розказує, а тут рік два, тай дівка.

Батько помершої, се також наш знакомий, отже вечером туда ми пійшли. Треба віддати кесареви, що кесареве, а Богу що боже.

Та може ви і знаєте батька помершої—Радько він зветься.

Прийшли ми туда, повклякали, як звичай велить, помолились, та посідали. Людий богато, се-те балакають, чекають поки дяк прийде з Псалтирою.

От вже і ми в балачку зайшли — розпитуємо і нас розпитують. Дехто питає, чи я той Чорнохліб, що то пише Спостереження і має дуже розумну жінку, инший же питає про инше.

А тут же і народ дуже ріжний. Бачите живуть тут ніби всі Українці, коли глянете з одного боку, а гляньте з другого — то Содома та Гомора, коли чували. Живуть тут Українці латинники, чи там римо-католики з Галичини, живуть греко-католики, живуть православні Українці з Буковини і кілька православних українських родин з Полтавщини.

Не диво, що коли зачнете питати про народність, то почуєте такі відповіди:

— Я Українець; Я русин; Я Румун; Я Грек; Я католик; Я православний; Я русскій; Я...

Та хто їх і порахує — ті відповіди. Навіть Татарин присягнув би, що тут живе найменше 15 національностий.

Говорю я з людьми, але бачу, що в однім кутку збилися люди в гурток, щось радять. Не минула довга хвиля, як з гуртка залунала пісня:

Серденца матко, опекунко людзі,
Нех це плач серот до літосці збудзі...

От — думаю — і маєш! Дивний народ! По українськи говорять а по польськи співають.

Але слухаю. Сіпнув кума Павла за рукав, тай слухай. А вони — скінчили одної, а потім співали — як думаю — „Горжке жале", бо дуже якось плаксиво і закінчили:

Вечне одпочиване рач даць їм пане,
Светлосьць векуїста нехай їм сьвіці.

Та ледво одні закінчили, як бачу, що вже другий гурток збираєся. Се вже наші Полтавці.

— От ви співали по католицьки — каже оден з них — а ми вам по нашому заспіваємо, настоящим русскім язиком. І почали:

Ночная тьма безмолвіє приносіт,
І к отдиху завйот меня,
Пара! пара! Пакоя тело просіт,
Душа устала в віхре дня...

Слухаю знов і думаю: Тамті з української хати польський достел робили, а ті вже переробляють на московський лад.

Та, слава Богу, за час і ті скінчили. Хотів я шепнути щось кумови Павло, аж чую:

— Шті... вацири румунешті...
— Нюшті.., шті...

Хто там їх знає, що говорили, але чув, що по румунськи. Поговорили, а там і затягли якоїсь румунської.

І знов мене ніби хто вколов. Що се таке — думаю — здавалося, що се все Українці, а тут бачу, що се представителі чужих нам народів. Хто знає якими тут мовами не зачнуть ще співати?

Та сі співали найкоротше, може тому, що було їх ледво вдох співаків.

Як стало видно, що на дальші співи не заноситься, встає кум Павло, кланяєсь громаді та:

— Хоч може і не слід мені, як чоловікови чужому, почннати ширшої балачки, але всеж кортить. Бачу — ніхто не співає, то може би...

— Просимо, просимо! — почулось знов по українськи кругом — радо послухаємо доброго слова... Просимо!

Кум Павло випростувався аж під стелю та:

— Добре слово часом гірке, отже щоби хто не образився...

— Просимо! просимо— загула знов громада..

Тоді кум Павло почав:

— Як звуть на світі тих людий, що говорять по турецьки?

— Турками відповіло кількох.

— А тих, що говорять по німецьки, по мадярськи?...

— Ну, Німцями, Мадярами...

— А як звуть тих, що по українськи говорять?

— Українцями — сказав знов хтось.

— А тепер скажіть, як звуть себе самих ті, що по українськи говорять?

Тут ніхто не відповів, а кум Павло говорив дальше:

— Бачите, самі себе вони звуть часто зовсім не тим, чим вони є. Та скажіть, чи чули ви, щоби Румун, Поляк, Жид, Німець співав по українськи, або другою чужою йому мовою?

— Я не чув про таке — відповіло наpaз двох чоловіків.

— А по якому вони співають?

— По свому. Жид так виводить своє борухате ядиной, що аж — сказав знов хтось.

— А по якому ви співали нині пісні? Ви-ж Українці, бо по українськи говорите?

На таке питанне не відповів ніхто.

— Отже бачите — говорив дальше кум Павло — що ми не робимо так, як другі люди. Всі ми говоримо рідною матірною українською мовою, а побожні пісні співаємо мовами смертельних наших ворогів. Поляк, Москаль, Румун, сеж наші вороги.

— Та вороги — притакнув хтось.

— Отже бачите! І вони мордуючи нас, навчили нас потрошка своєї мови, щоби ми зачали своєї мови цуратися, а їх вчитися. Нам би отже плювати по сім раз на кожде їх слово, а ми ще ними і величаємось. Думаємо, що ніби їх мова краща. Хиба-ж ні

— На таке подобає — каже старенький Петро Денисик. — Чого то мій батько не оповідав, як то було за панщини. А й тепер...

— Отже бачите! — каже тоді кум Павло. — Всі ми тут зібрані Українці, а світимо свічки чужим божкам — хто польському, хто московському, хто румунському. А свому Богу не світимо. Коли ми оден народ, то чому одним життєм не жити, одними словами і до одного Бога не молитись, не співати? Чому не стояти рука в руку на своїм ґрунті, як рідні брати, як сини одного народу...

Довго кум Павло говорив, а закінчуючи каже:

— Ну, нехай кождий з присутних гляне пильно на себе і по щирій совісти скаже, що він бачить в собі польського, московського, чи румунського? Чому він не Українець, але Поляк, Москаль чи що инше?

Ледво кум Павло сказав, як серед хати став Денисик, подивився по собі та:

— Ну, бігме, що як добре придивишся, то не виджу, чому я Поляк. Тілько в мене польського, що Ойченаш і Здровась, а то решта до волосочка українське. Так і видно, що я не Поляк, але Українець.

— А той Ойченаш, се лише польська латка на добрім українськім кожусі — каже тоді кум Павло.

— І за ту латку Поляк, Москаль чи Румун цілий кожух тягне. Каже: Коли латка його, то і кожух його — каже Денисик.

Полтавці, що доси мовчали, тепер обізвалися:

— Пантелеймоне — каже оден до другого — подивися ти на мене добре — чи я справді не кацап, бо ти на кацапа не похожий.

Пантелеймон окинув оком свого сусіда та:

— Що се, брате, сталося? Доки думав, що в мене „ґлаза", доти і ти був в мене настоящим „русским", а як придивився, що в мене очи, то і ти став на Українця похожий.

Тут почалися жарти з того, що люди десятки літ прожили і не знали, хто вони такі. Радіють, що побачили, що всі вони ті самі люди і рідні браття.

Але в мене, як вам відомо, єдвоє вух, а воно і добре, бо одним слухаю в оден бік, а другим в другий. Чую, а в кутку дві жінки півтихо балакають:

— Ох, кумонько, фаризеуші! На що то Канада людий переводить? Маєш польську віру, так і тримай, а він якоїсь нової забагає...

— Юдаші, кумонько, юдаші! Аджеж і пан Єзус по польськи молився, бо найсьвентша панна була Полька. А тепер... Юзефе сьвенти, бондзь мілосьців на нас ґжешних!

— О, кумонько, наш пробощ в старім краю бувало каже: воґень огністи, слому кіпйонцу люди забувають. Ая! Дивіть: доки все було польське, доти і пан Єзус і его аньоли були межи нами, а тепер як буде, коли повидумували якихсь Українців? Я кажу, кумонько, що то сьвентеґо Петша сотня приходить. Ох, Єзу цудовни!...

Слухав я, слухав, а там і думаю: можна бути дуже побожним і разом дуже дурним. Але на двох таких бабах світ не стоїть.

Тут прийшов і наш весільний господар — чогось було треба. Та ледво він на поріг, як Денисик зараз:

— Ви, сусідо, не знаєте, що сталося?

— А що таке? — питає той.

— Ми вже повихрещувалися.

— Як повихрещувалися? Де? Коли Хто?

— Та от богато нас, що тут зібрані.

Здивувався Жолобань.

— На яку-ж то віру, чи як? — питає.

— Таки на нашу рідну, українську — каже Денисик. — Не звіть мене більше Поляком, бо я придивився, що я Українець. То тілько польська латка була на моїм кожусі, але я вже відорвав. Аж тепер я і ви, то правдиве наше „все одно", а не польське „вшистко едно". А як ви? — звернувся він до Полтавців.

— Ми з вами!—гукнули Полтавці.

— Ну коли так —, каже тоді Денисик — то заспіваймо „Не пора Москалеви, Ляхови і Румунови служити", ану!

Тут кум Павло почав, що нехай вже на инший раз, а тут ніяково, та вмішався Жолобань і каже:

— В мене весілє, а в вас живучих хрестини, отже прошу вас всіх хрещених на завтрішний день на весілє. Там вже і „Не пора" заспіваємо і ще що. Як ви те, що я, то ми всі рідні браття.

— Добре прийдемо — загули всі — ще і дітий приведемо.

Тут саме увійшов дяк з Псалтирою і всякі балачки припинилися.

Другого дня вечером зібралися всі новоохрещені в Жолобання і чого там не було. І забавляли і співали і чужі латки та прищіпки нівечили. Звичайно — на радощах. На старість до розуму прийшли.

А тепер вже ви скажіть, чи не варта було на весілє їхати? Не одну душу ми там вратували. А в усім тім заслуга лише кума Павла.

Хто знає, чи і в вашій околиці нема українських кожухів з польськими та ще якими латками, та нема в вас кума Павла. Але розумні Денисики повинні знайтися після того, як вам я про отсю подію розказав. Колиж знайдуться, то дайте знати, а ми хочби і в себе в дома заспіваємо: Єлици в Христа крестистеся...

(Укр. Голос).

СТРАТА ЖИТТЯ В АМЕРИКАНСЬКИХ КОПАЛЬНЯХ ВУГЛЯ.

Від усяких нещасних пригод, які трапилися в американських копальнях вугля в 1922-ім році, згинуло на протязі того одного року 1,950 людей, значить лиш трохи менше як в попередному році, коли однорічне число жертв дійшло до 1,973. Та коли порівняти число вбитих вуглекопів з кількістю добутого вугля, то покажеться, що в минувшому році вугільна промисловість зазнала більш катастроф як звичайно бувало і спричинила непомірно велику страту людського життя. Як відомо, пятимісячний страйк від 1-го квітня до кінця серпня зупинив продукцію антрациту зовсім а продукцію мягкого вугля зменшив більш як на половину. Розуміється, коли вугля не добувано, то й нещасних пригод в шахтах не могло бути, та проте в цілорічнім зіставленню погибших жертв тої пятимісячної перерви так якби й не видно і ціла ріжниця між числом убитих в минулому і в передпослідному році зводиться до того, що в минулому році було їх двайцять-три менше.

Що до вугільної індустрії, то 1922ий рік був особливо нещасливий тим, що трапився цілий ряд великих катастроф в наслідок зриву ґазу або вугільного пороху. Таких зривів (експльозій) було на протязі минулого року одинайцять; в однім було вбитих 87 вуглекопів, в однім 77, і взагалі в усіх тих одинайцяти експльозіях погибло 261 людий. В 1921-ім році було таких експльозій тільки три і ними спричинено смерть 21 робітників. Взагалі по досвіді послідних шести або семи літ здавалося, що життя робітників вже було захоронене від тих страшних зривів пилу та ґазу, яких колись стільки записано в історії вугільної промисловости. По довголітних досвідах і спробах найдено вже способи, щоб і взагалі не допустити до таких катастроф і з окрема, щоб в случаю зриву експльозія не росходилась по цілій шахті руйнуючи все по дорозі. Та мимо відомих і випробованих способів охорони вугільні компанії не оправдали тих надій і в послідним році допустили аж до одинайцяти таких катастроф та трагічної смерти стільки людий.

Та хоч як трагічні ті катастрофи і саме вони звертає на себе загальну увагу, так проте не від них пропадає найбільш людського життя. Пересічно яка десята частина усіх погибших вуглекопів згинула від зриву ґазу або пилу. А мало не половину їх убивають завалені скали та обсипавшися вугле. Коли звалиться камінь або вугле так гине не більш як один або два робітники і такі випадки навіть уваги на себе не звертають. Та саме вони спричиняють разом найбільше жертв, кількасот кожного року; в 1922-ім році поверх вісімсот. На жаль, історія вугільної промисловости не виказує, щоб таких пригод ставало менш, і на жаль, одвічальність за них спадає звичайно на самих вуглекопів, які працюючи сами на місци найкраще бачать небеспеку, де треба зняти скалу або поставити більш підпірок. Та вуглекопи так привикають до небеспеки і, звичайно, поспішаючись, щоб добути як найбільше тон вугля, часто не оглядаються навіть на очивидну небезпеку.

ХОРОНҐВЕ І ПЛЯЦУФКІ ҐАЛЕРЧИКУФ

На цілому просторі польскої держави і занятих нею областий орґанізується, новий тип військової орґанізації, вшехпольського напрямку, під назвою „хоронґве і пляцуфкі Ґалерчикуф. Має се бути противага проти військових орґанізацій соціялістичного „Стшельца".